

หลักจิตวิทยา
การศึกษา

ความหมายของ “จิตวิทยา”

คำว่า “จิตวิทยา” ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Psychology” ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษากรีก 2 คำ คือ “Psyche” หมายถึง “วิญญาณหรือจิต” และ “Logos” หมายถึง “ศาสตร์หรือการศึกษา (Wade and Tavris, 2005 : 2)

ประโยชน์ของการศึกษาจิตวิทยาทั่วไป

จิตวิทยาทั่วไปเป็นการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ที่จะทำให้เรารู้จัก เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้นว่า คนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ได้ อย่างไรก็ตาม แต่ละคนทำไม่เหมือนกัน อะไรที่คนเราต้องการ คนไหนมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

ฯลฯ

Psychology

การศึกษาจิตวิทยาช่วยให้ทราบที่มาของพฤติกรรม
ปกติและผิดปกติ ทำให้รู้แนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกัน
ปัญหาได้ตั้งแต่แรกเริ่ม ส่วนในรายที่มีความผิดปกติ
เกิดขึ้นแล้ว การทราบสาเหตุแห่งพฤติกรรมจะช่วยเป็น
แนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมี
ประสิทธิภาพ

ตัวอย่างทฤษฎีทางจิตวิทยา Operant Conditioning ของ Skinner

Burrhus Skinner นักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้คิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning theory หรือ Instrumental Conditioning) เขามีความคิดว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกนั้นจำกัดอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นจำนวนน้อยของมนุษย์พฤติกรรมส่วนใหญ่แล้วมนุษย์จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง

Skinnerได้อธิบายคำว่า" พฤติกรรม

"ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ตัว คือ

- สิ่งที่เกิดขึ้นก่อน Antecedent

- พฤติกรรม Behavior

- ผลที่ได้รับ Consequence

ซึ่งเขาเรียกย่อๆ ว่า A-B-C Model

ขั้นตอนการทดลองของสกินเนอร์

ขั้นที่ 1 เตรียมการทดลอง

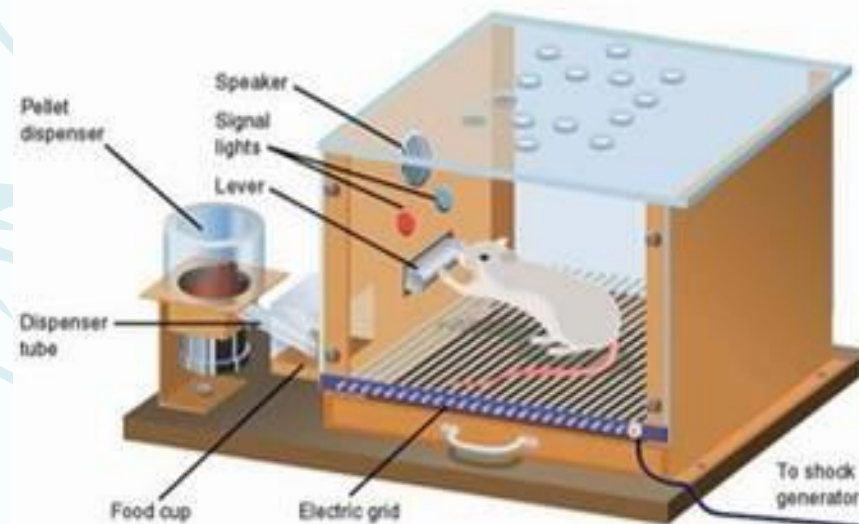
ทำให้หนูหิวมาก ๆ เพื่อสร้างแรงขับ (Drive) ให้เกิดขึ้นซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะผลักดันให้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ตามก็ต้องให้หนูคุ้นเคยกับกล่องของสกินเนอร์

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการทดลอง

เมื่อหนูหิวมาก ๆ สกินเนอร์ปล่อยให้หนูเข้าไปในกล่องหนูจะวิ่งเปะปะและแสดงอาการต่าง ๆ เช่น การวิ่งไปรอบ ๆ กล่อง การกัดแทะสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในกล่อง ซึ่งหนูอาจจะไปแตะลงบนคานที่มีอาหารซ่อนไว้ หนูก็จะได้อาหารกินจนอิ่ม สกินเนอร์สังเกตเห็นว่า ทุกครั้งที่หนูหิวจะใช้เท้าหน้ากดลงไปที่คานเสมอ

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนอบการเรียนรู้

สกินเนอร์จะจับหนูเข้าไปในกล่องอีก หนูจะกดคานทันทีแสดงว่าหนูเกิดการเรียนรู้แล้วว่า การกดคานจะทำให้ได้กินอาหารสรุปจากการทดลองนี้แสดงว่าการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีการเสริมแรง

การนำไปใช้ในการเรียนการสอน

การใช้กฎการเรียนรู้

กฎที่ 1 คือ กฎการเสริมแรงทันทีทันทีทันทีเมื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วเช่น ทุกครั้งที่ผู้เรียนตอบคำถามถูกต้องครูจะรีบเสริมแรงทันที อาจเป็นคำชม เป็นต้น ซึ่งเหมาะในการใช้กับเด็กเล็ก เช่น ชั้นอนุบาล ประถม

กฎที่ 2 คือ กฎการเสริมแรงเป็นครั้งเป็นคราวมักใช้เมื่อต้องการให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้นานต่อไปเรื่อย ๆ ตามความเหมาะสมและโอกาสที่จะใช้ ซึ่งเหมาะสมสำหรับเด็กโต เป็นต้น

หลักจิตวิทยาการศึกษา

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference)

- บุคคลจะมีความแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านความถนัด
- องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลแตกต่างกัน คือ พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติตน ซึ่งมักเป็นผลมาจากการศึกษาอบรม

2. ความพร้อม (Readiness)

ในแง่ของการเรียนรู้ นั่นคือ **ความพร้อม** หมายถึง สภาพความพร้อมของบุคคลที่เรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามที่ควรจะเป็น

วุฒิภาวะ

ความพร้อม

ความสนใจ
หรือ
แรงจูงใจ

ประสบการณ์
หรือ
การฝึกฝน

ความพร้อม

เฮอร์นไคค์ (Edward L. Thorndike) ได้กล่าวถึง “กฎแห่งความพร้อม” (Law of readiness) ไว้ว่า “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจที่จะเรียนและได้เรียนรู้จริงๆ”

** ครูควรสร้างความพร้อมให้แก่เด็ก เช่น สอนหรือทบทวนความรู้หรือทักษะพื้นฐานให้ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กอยากเรียนรู้ หรือสร้างแรงจูงใจให้เด็กพร้อมที่จะเรียน **

3. ความต้องการ (Need)

ความต้องการ หมายถึง สิ่งจำเป็นที่บุคคลจะต้องได้รับเพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ ความต้องการอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์นั้นมีลำดับชั้นเรียงจากความต้องการขั้นพื้นฐานขึ้นไปสู่ความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้

3. ความต้องการ

- 3.1 ความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย
- 3.2 ความต้องการความปลอดภัย เช่น ความอบอุ่น ความมั่นคงทางจิตใจ
- 3.3 ความต้องการเป็นเจ้าของ เช่น ความเคารพรัก ความหวงแหน
- 3.4 ความต้องการมีชื่อเสียง เช่น การยกย่องสรรเสริญ คำชมเชย
- 3.5 ความต้องการยอมรับในความสามารถ เช่น การเป็นสมาชิกที่ดีของหมู่

คณะ

ความต้องการ

*** ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เช่น ถ้านักเรียนต้องการอยากรู้ อยากรู้อะไรหรืออยากรู้อะไรในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ครูก็พยายามจัดหาโอกาสการเรียนรู้ เช่น นักเรียนอยากอ่านทำนองเสนาะ ครูก็จัดหาตัวอย่างมาให้ และให้นักเรียนได้ฝึกฝน

4. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้
ทัศนคติ การปฏิบัติ และทักษะ อันเป็นผลเนื่องมาจากบุคคลได้รับ
ประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์ทางตรงและประสบการณ์ทางอ้อม

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับเพิ่มขึ้น ควรเป็นพฤติกรรมที่
คงทนถาวร มิใช่พฤติกรรมชั่วคราวที่เกิดขึ้นอย่างฉาบฉวย แล้วลืมเลือน
ไปโดยง่าย

4. กระบวนการเรียนรู้

4.1 กฎแห่งการฝึก

- ถ้ามีการฝึกหรือกระทำซ้ำๆ อยู่เสมอ จะทำให้สิ่งเร้าและการตอบสนองมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น และการเรียนรู้จะคงอยู่ตลอดไป

4.2 การเรียนรู้โดยการกระทำ

- “คนเราเรียนรู้ได้ด้วยการกระทำ และด้วยอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพ”

- “ฟังแล้วไม่จำ ทำแล้วไม่ลืม”

4.3 การเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย

5. การจูงใจ

การจูงใจ หมายถึง การสร้างพลังหรือแรงผลักดันที่ไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้ และทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ผลอย่างเต็มที่ตามความสามารถของตน

- **แรงจูงใจภายใน** เช่น ความหิวโหย การป้องกันอันตรายให้แก่ร่างกาย ความต้องการเป็นเจ้าของ ความปรารถนาที่จะได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ

- **แรงจูงใจภายนอก** เช่น การให้รางวัล การติดเหรียญ การชมเชย สิทธิพิเศษ และการเลื่อนขั้น

*** ตัวอย่างการสร้างแรงจูงใจ เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ

6. การเสริมแรง (Reinforcement)

การเสริมแรงหรือการเสริมกำลังใจ หมายถึง การทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจหลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

การเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การเสริมแรงทางบวก เช่น การชมเชย และการเสริมแรงทางลบ เช่น การดุว่า การตัดสิทธิหรือการลงโทษ

6.1 การเสริมแรงด้วยถ้อยคำ เช่น ชมว่าดีมาก เก่ง น่าสนใจ

6.2 การเสริมแรงด้วยท่าทาง เช่น ยิ้ม พยักหน้า ผงกศีรษะ

6.3 การเสริมแรงบวกด้วยการให้รางวัล เช่น ให้ดาว บัตรเกียรติยศ ของขวัญ

6.4 การเสริมแรงด้วยการให้ส่วนร่วม เช่น ให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ

6.5 การเสริมแรงด้วยการแจ้งผลการปฏิบัติ เช่น บอกว่าทำถูกต้องได้ผลดีมาก

7. เจตคติ (Attitude)

เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายใน เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่มีผลต่อการตัดสินใจของเราในการที่จะเลือกทำหรือไม่เลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เจตคติที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เช่น ความชอบ ความซาบซึ้ง ความศรัทธา การเห็นคุณค่า ค่านิยม ความพึงพอใจ ความนิยม

***** บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูนั้นย่อมมีอิทธิพลมากต่อการเกิดเจตคติของเด็ก เพราะครูคือ “แม่พิมพ์” หรือ “แม่พระ”**

7. เจตคติ (Attitude)

เจตคติที่ดีนั้นจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเข้าด้วยกัน โดยเจตคติจะช่วยโน้มน้าวจิตใจ หรือจูงใจให้นักเรียนนำความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ตามเจตนารมณ์ของบทเรียนและหลักสูตร

ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับ + เจตคติ = การปฏิบัติ

กิจกรรม

ให้นักศึกษายกตัวอย่างการใช้สื่อหลากหลาย เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อให้ นักเรียนเกิดแรงจูงใจและมีความสนใจการเรียนมากยิ่งขึ้น

